

Yale University

Department of History
P.O.Box 208324
New Haven, Connecticut 06520-8324

Campus address:
240 Hall of Graduate Studies
320 York Street
Telephone: 203 432-1366
Fax: 203 432-7587

10. ledna 2018

Věc: Habilitace Dr. Evy Kalivodové

Prof. PhDr. Anna Housková, CSc.
Ústav románských studií
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova
Nám. Jana Palacha 2
116 38 Praha 1

Vážená paní profesorko Housková, vážení kolegové,

děkuji, že jste mne požádali, abych zhodnotila práci Dr. Kalivodové. Dovolte, abych nejdříve řekla, že můj dojem je více než dobrý. Kniha Rogera Griffina je mimořádně ambiciózní, velmi náročný vstup do našeho chápání modernismu i fašismu a v širším smyslu i našeho chápání evropské modernity. Griffin zaujímá pozici v dialogu o fašismu a hluboce zakořeněných anti-moderních – a anti-modernistických – podnětech. Prohlašuje, že fašismus je formou modernismu. V širším smyslu se jeho dílo vyjadřuje k tomu, co se stalo zřejmě nejdůležitější debatou probíhající v intelektuálních dějinách Evropy, debatou, která začala v prvních letech po válce a která pokračuje až do současnosti - totiž diskuse o otázce, zda lze nakreslit přímkou táhnoucí se od osvícenství k Osvětlení. To je otázka, s kterou se v Kalifornii začali potýkat Theodor Adorno a Max Horkheime, když se poprvé dozvěděli o holocaustu. Byla to ústřední, vtíravě neodbytná otázka, kterou si kladla Hana Arendtová, Michel Foucault, Zygmunt Bauman i Leonidas Donskis. Vztah mezi modernitou a postmodernitou - a dnes mezi postmodernitou a potenciálně sílící neototalitou, usnadněnou „post-faktickou“ dobou – lze pochopit pouze vrátíme-li se k otázce, zda modernita znamenala osvícenství a osvobození nebo zda znamenala barbarství a teror.

Uvědomuji si, že tento překladatelský projekt, který si Dr. Kalivodová musela zvolit již před několika lety, byl nezbytně dlouhý a obtížný. Z dnešního hlediska (a to píši ze Spojených států v době, kdy se blížíme ke konci prvního roku prezidenství Donalda Trumpa, během kterého – kromě jiných nechutných výjevů – tisíce ozbrojených bílých šovinistů zmlátily studenty na kampusu Univerzity ve Virginii) rozhodnutí přeložit tuto knihu se zdá být až děsivě prozíravé. Nevím, zda to byl záměr (nebo dokonce přání) Dr. Kalivodové, aby byl projekt tak aktuální a tak relevantní z hlediska současnosti. Bohužel, aktuální a až příliš relevantní skutečně je.

Překladatelský projekt samotný je neuvěřitelně ambiciózní: Griffinův výchozí text je velmi kondenzovaný, propracovaný, škála slovní zásoby velmi rozsáhlá, a autor navíc vydatně těží z francouzských a německých zdrojů, které překladu dodávají další vrstvy. Nejsem roditelá mluvčí češtiny (překládala jsem sice z češtiny do angličtiny, nikdy bych se však nepokoušela překládat *do* češtiny), takže nejsem dostatečně kvalifikovaná k tomu, abych posuzovala český překlad. Mohu však říci, že mi překlad Dr. Kalivodové připadá právě tak srozumitelný jako

originál (a místy ještě srozumitelnější), což je ohromný počín, vezmeme-li v úvahu, že Griffinův výchozí text není vždy čtenářsky přívětivý ani v původní angličtině. Některé české termíny se mi zdají být v překladu ještě výstižnější než ve výchozím textu – například „humanitní sebezpytování“ mi připadá lepší než „reflexive humanities“, což je v angličtině lopotně vágní pojem, a „celistvější obraz“ je lepší formulací toho, co měl Griffin na mysli, když mluví o „bigger picture“. Celkově velmi oceňuji její překladatelský styl, který se vyhýbá jisté možnosti, kterou čeština nabízí, a to slučovat kratší anglické věty do delších a složitějších českých souvětí a tím textu dodávat zdání vybranosti a větší akademičnosti. Tento překlad je zřejmě určen k tomu, aby ho četli a porozuměli mu čeští čtenáři z velmi široké škály humanitních a sociologických oborů, tj. nejen odborníci na literární modernismus.

Překlad je svou podstatou aktem kulturní mediace – a také aktem víry, že nějaký způsob porozumění „tomu druhému“, „těm druhým“, je možný. Ukrajinský překladatel Jurko Prochasko v rozhovorech o své filozofii překladu řekl, že překladem je v jistém smyslu veškerá komunikace. Překlad je setkáním s tím druhým, v duchu *face-to-face* Emmanuela Levinase, které dnes zřejmě potřebujeme naléhavěji než kdykoliv dříve. Žádný překladač Google Translate nemůže nikdy zachytit nuance lidských výrazů tak, jak to dokáží lidé (pokud tedy jsou pečliví, dobře informovaní a vnímaví).

Komentář Dr. Kalivodové v závěru knihy je výborným popisem a analýzou Griffinova projektu. Jeho hlavní myšlenky snad vysvětluje dokonce výstižněji a bezprostředněji než Griffin sám. Osobně shledávám její rozlišení mezi českou *modernou* a modernismem, jak ho chápe Griffin, velmi užitečné. Velmi dobře chápe Griffinovy mimořádně ambiciózní záměry: jeho ambici vstoupit do již tak hustě obsazené debaty o modernismu s novou tézí; jeho ambici změnit pojetí modernismu tak, aby přesáhl přísně umělecké formy a zahrnul i antropologický a sociální rozměr; a (aniž by došlo k návratu k *status quo ante*) jeho ambici jít dále než kritiky postmoderního kulturního obratu, které – s poukazem na epistemologickou nemožnost – se vzpouzejí tomu, aby vyjadřovaly pozitivní tvrzení nebo se pokoušely o „velký obraz“. Komentář Dr. Kalivodové společně s překladem v podstatě vytvářejí také nový nebo alespoň revidovaný „slovník“ pojmů a kategorií pro diskusi o modernismu, modernitě, totalitě: modernismus v. moderna v. modernita, temporalizace/zčasování, předvoj/avantgarda, metapříběh, zpětné spojení dopředu, apod.

Z komentáře Dr. Kalivodové je také zřejmé, že citlivě vnímá skutečnost, že Griffinův projekt je nejen analytický, ale i normativní: ve 20. století byly krize filozofie a estetiky neodlučitelně spjaty s krizemi politickými a ideologickými - a výsledek býval děsivý. Navíc správně chápe Griffinovu touhu dosáhnout toho, aby si čtenář uvědomil, že energie modernismu „není mrtvá“ a že „neměla by být jen dějinným faktem, ale odkazem pro současnost“. To dnes platí více než jindy. Snad z „příliš determinovaných“ (jak by řekl Freud) důvodů, se katastrofální křehkost liberalismu projevila již před sto lety. Ukazuje se, že liberalismus je stejně křehký i v současné době, a to na obou stranách Atlantiku. Hluboký dialog mezi Spojenými státy a Evropou (možná zejména s tou částí Evropy, která má nejdéle zkušenost z totalitou) je mimořádně zásadní právě v této chvíli. Já sama jsem vždy dělala vše pro to, abych své studenty povzbuzovala ke studiu cizích jazyků, aby cestovali, aby se zajímali o obavy a starosti složitých zemí a různých společností.

Strávila jsem hodně času prací s překladateli, sama jsem také překládala, a jen vzácně jsem se setkávala s někým tak pečlivým a oddaným umění překlada jako je Dr. Kalivodová. Čeští čtenáři, jakož i Roger Griffin sám, by jí měli být vděční za to, co pro ně udělala, a její akademičtí kolegové by měli ocenit skutečnost, že je jejich kolegyní a partnerem v dialogu.

Podle mého názoru je tato práce výborná. Doporučuji práci Dr. Evy Kalivodové k dalšímu habilitačnímu řízení. Jestli budete mít více otázek, tak prosím napište.

S úctou,

Marci Shore
Associate Professor of History
Yale University
marci.shore@yale.edu